

विद्या भवन बालिका विद्यापीठ

शक्ति उत्थान आश्रम लखीसराय

विषय संस्कृत दिनांक 29-06-2021

वर्ग अष्टम शिक्षक -राजेश कुमार पाण्डेय

एन० सी० ई० आर० टी० पर आधारित

पञ्चमः पाठः

पीयूष - बिन्दवः

सन्धियुक्त शब्द

विनयाद्याति

कोऽपि

धनाद्धर्मम्

संयोगयुक्त शब्द

धनम्+आप्नोति

क्षयम्+आयाति

- विनयात्+याति

- कः+अपि

- धनात्+धर्म

- धनमाप्नोति

- क्षयमायाति

पात्रत्वाद्धनम्

कोशोऽयम्

निद्रास्तथैव

वृद्धिम्+आयाति

- पात्रत्वात्+धनम्

- कोशः+अयम्

- निद्राः+तथा+एव

- वृद्धिमायाति

अभ्यासाः (Exercises)

1. विकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत—
विकल्पो से उचित उत्तर चुनकर लिखिए—
Choose correct answer from the options and write.

- (i) विद्या किं ददाति? (क) विनयम् (ख) पात्रताम् (ग) धनम् (घ) सुखम्
- (ii) कस्याः कोशः अपूर्वः कथ्यते? (क) भारत्याः (ख) लक्ष्म्याः (ग) भगवत्याः (घ) पार्वत्याः
- (iii) के जनाः न शोभन्ते? (क) विद्यायुक्ताः (ख) विद्याहीनाः (ग) मूर्खाः (घ) विद्वांसः
- (iv) विद्वान् कुत्र पूज्यते? (क) स्वदेशे (ख) स्वग्रामे (ग) सर्वत्र (घ) स्वगृहे
- (v) किंशुकाः कीदृशाः भवन्ति? (क) सुगन्धितः (ख) गन्धहीनाः (ग) विशालाः (घ) विद्याहीनाः

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत—
पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए—
Answer in a complete sentence.

- (i) भारत्याः कोशः कथम् अपूर्वः कथ्यते?
- (ii) सुखं कथं प्राप्नोति?
- (iii) नृपत्वं विद्वत्वं कथं न तुलनीयम्?
- (iv) देवः कदा सहायकः भवति?
- (v) विद्यार्थिनः पञ्च लक्षणं किम्?

3. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत—
रेखांकित पदों को लेकर प्रश्न निर्माण कीजिए—
Frame the questions on the basis of underlined words.

- (i) पात्रत्वात् धनम् आप्नोति।
(ii) अयम् अपूर्वः कोशः विद्यते।
(iii) राजा स्वदेशे पूज्यते।
(iv) विद्यार्थिनः पञ्च लक्षणम्।
(v) विद्याहीनाः न शोभन्ते।

4. श्लोकांशानां परस्परं मेलनं कुरुत—
श्लोकांशों का परस्पर मिलान कीजिए—
Match the shlokas together.

- (i) विद्या ददाति विनयम्
(ii) काकचेष्टा बको ध्यानम्
(iii) स्वदेशे पूज्यते राजा
(iv) विद्याहीनाः न शोभन्ते
(v) व्ययतः वृद्धिम् आयाति
- (क) निर्गन्धा इव किंशुकाः।
(ख) क्षयम् आयाति सञ्चयात्।
(ग) विनयात् याति पात्रताम्।
(घ) विद्वान् सर्वत्र पूज्यते।
(ङ) श्वाननिद्रास्तथैव च।

5. अधोलिखितशब्दानां मञ्जूषायाः उचितं विलोमपदं चित्वा लिखत—
अधोलिखित शब्दों के मञ्जूषा से उचित विलोम पद चुनकर लिखिए—
Choose the antonyms of the following words from the box and write.

मञ्जूषा— व्ययतः, क्षयम्, विशालः शयनम्, आलस्यः

- (i) जागरणम्
(ii) सञ्चयात्
(iii) उद्यमः
(iv) लघुः
(v) वृद्धिम्

6. अधोलिखितश्लोकस्यय अन्वयं पूर्यत—
अधोलिखित श्लोक का अन्वय पूरा कीजिए—
Complete the prose order of the following verse.

विद्वत्त्वं च नृपत्वं च नैव तुल्यं कदाचन।
स्वदेशे पूज्यते राजा, विद्वान् सर्वत्र पूज्यते॥

अन्वयः— विद्वत्त्वं च नृपत्वं च (i) तुल्यं न एव (भवतः)। (ii) (केवलं)
स्वदेशे (iii) (किन्तु) (iv) सर्वत्र पूज्यते।

